

Nieuw huwelijksvermogensrecht

23 februari 2012

Nieuw huwelijksvermogensrecht: vergoedingsrechten, met ongewenste fiscale gevolgen

Per 1 januari 2012 is de wet 'Aanpassing van de wettelijke gemeenschap van goederen' in werking getreden. Die wet brengt volop wijzigingen in het huwelijksvermogensrecht, voor gehuwden in gemeenschap van goederen én met huwelijkse voorwaarden. Veel echtgenoten zijn zich niet bewust van de wederzijdse financiële gevolgen van het handelen tijdens het huwelijk. Bij een echtscheiding worden die gevolgen – vaak hinderlijk – zichtbaar.

Het nieuwe huwelijksvermogensrecht heeft niet alleen civielrechtelijke gevolgen, deze wetswijziging kan ook vergaande fiscale gevolgen hebben. Ongewenste fiscale gevolgen, vooral voor ondernemers, als hun echtgenoot als medefinancier van de onderneming/de BV fungeert. Die averechtse gevolgen zijn te voorkomen, maar dat vergt wel de nodige aandacht van beide echtelieden voor hun huiselijke financiën.

In deze special een overzicht van de belangrijkste wijzigingen van het nieuwe huwelijksvermogensrecht.

Financiële transparantie

Echtgenoten kunnen geen financiële geheimen meer voor elkaar hebben, ongeacht of zij in gemeenschap van goederen of op huwelijkse voorwaarden zijn getrouwd. De wet verplicht echtgenoten – sinds 1 januari 2012 – om elkaar inlichtingen te verschaffen over het eigen vermogen én het bestuur daarover. Die informatieplicht houdt niet in – bij gehuwden op huwelijkse voorwaarden – dat er rekening en verantwoording afgelegd moet worden over het gevoerde bestuur. Met de nieuwe informatieplicht is de financiële verstrengeling tussen de partners vergroot: de financieel economische posities van beide echtgenoten zijn nog nadrukkelijker met elkaar verbonden.

Het huwelijksgoederenregime

Gehuwden in gemeenschap van goederen zijn financieel innig verstrengeld. Door het huwelijk worden alle bezittingen en schulden van beide echtgenoten 'op één hoop geveegd', er is in beginsel geen sprake meer van privé bezit. En de echtgenoten worden aansprakelijk voor elkaars schulden. Bepaalde bezittingen, met de bijbehorende schulden vallen niet in de gemeenschap van goederen. Dat zijn met name de goederen die onder een uitsluitingsclausule door vererving of schenking zijn verkregen, pensioenrechten, en zogenaamde verknochte goederen. Dat zijn goederen die op een bijzondere manier aan een van beide echtgenoten verknocht zijn, zoals lijfgoederen, sieraden, en onder voorwaarden ook een recht op uitkeringen uit hoofde van een gouden handdruk bij ontslag.

Bij een huwelijk op huwelijkse voorwaarden behouden de echtgenoten ieder hun eigen vermogen: er ontstaat geen gemeenschappelijke vermogenspositie. Dat is de bedoeling, maar in de praktijk pakt dat vaak anders uit. In huwelijkse voorwaarden is veelal een periodiek verrekenbeding opgenomen, en echtgenoten – zo blijkt in de praktijk – leven dat massaal niet na. Bij zo'n niet uitgevoerd verrekenbeding verordonneert de wet – al weer sinds september 2002 – dat de verrekenplicht in stand blijft, en dat het vermogen bij het einde van het huwelijk 'vermoed wordt te zijn gevormd uit hetgeen verrekend had moet worden'. Deze regeling heeft tot gevolg dat veel gehuwden met huwelijkse voorwaarden bij echtscheiding in materieel financieel opzicht uiteengaan alsof zij in gemeenschap van goederen waren gehuwd. Als het verrekenbeding ook ondernemingswinsten omvat, kan dat de ondernemer bij echtscheiding veel geld kosten. Ieder van de echtgenoten kan het wettelijk vermoeden én de reikwijdte van het (niet uitgevoerd) verrekenbeding betwisten, maar dat levert vaak niet het beoogde resultaat op, zo blijkt uit vele rechterlijke uitspraken

Aanpassen van het huwelijksgoederenregime

Als gehuwden hun huwelijksgoederenregime willen aanpassen door staande het huwelijk alsnog huwelijksvoorwaarden aan te gaan of die te wijzigen, kunnen zij dat voortaan doen zonder toestemming van de rechtbank. Die rechterlijke goedkeuring is niet meer nodig, de bevoegdheid tot het opstellen of aanpassen van huwelijkse voorwaarden komt geheel toe aan de notaris. Dat maakt het aanpassen van huwelijksvoorwaarden een stuk gemakkelijker en goedkoper.

Indiening verzoek tot echtscheiding

Het nieuwe huwelijksvermogensrecht brengt een voor de praktijk zeer belangrijke wijziging bij echtscheidingen. Het tijdstip van indiening van het verzoek tot echtscheiding bij de rechtbank is voortaan beslissend voor het tijdstip waarop de huwelijksgemeenschap wordt ontbonden. Dat was tot 2012 het tijdstip waarop de echtscheiding werd ingeschreven in de gemeentelijke basisadministratie, de burgerlijke stand. Tussen beide tijdstippen kan een reeks van jaren liggen. De in gemeenschap van goederen gehuwde echtgenoten bleven onder de oude regeling in die periode hoofdelijk aansprakelijk voor schulden die door de andere echtgenoot werden gemaakt. Dat is nu afgelopen: de gemeenschap ontbindt (met terugwerkende kracht) tot het tijdstip van indienen van het verzoek tot echtscheiding bij de rechtbank. Dat verzoek moet via een advocaat worden ingediend, door de echtgenoten gezamenlijk, maar ook eenzijdig door een van hen.

Ook de aansprakelijkheid voor gemeenschapsschulden is aangepast.

Na ontbinding van de huwelijksgemeenschap is het privévermogen van elke echtgenoot afgeschermd voor die schulden. Schuldeisers kunnen daar niet aan komen: zij kunnen zich nog slechts verhalen op hetgeen de echtgenoot heeft verkregen als gevolg van de ontbinding van de gemeenschap. Vóór 2012 konden schuldeisers na een echtscheiding ook het privévermogen van een echtgenoot voor gemeenschapsschulden aanspreken.

Het vervroegde tijdstip van ontbinding van de gemeenschap heeft ook fiscale gevolgen.

De belastingwet kent enkele doorschuifregelingen, waarbij qua termijn aangesloten wordt bij het tijdstip van ontbinding van die gemeenschap. Bijvoorbeeld de regeling tot het doorschuiven van de aanmerkelijkbelang-claim bij echtscheiding: de overgang van de aandelen moet plaatsvinden binnen twee jaar na ontbinding van de huwelijksgemeenschap.

De bestuursbevoegdheid

Met het nieuwe huwelijksvermogensrecht is ook de bestuursbevoegdheid aangepast voor echtgenoten die in gemeenschap van goederen zijn gehuwd. Voor goederen die op naam staan – zoals vastgoed, aandelen op naam in een BV – blijft de echtgenoot bevoegd op wiens naam het

goed geregistreerd staat. Voor alle niet op naam staande goederen in de gemeenschap is iedere echtgenoot voortaan bestuursbevoegd. Onder de oude regeling was voor die bevoegdheid van belang van wiens kant een vermogensbestanddeel in de huwelijksgoederengemeenschap was gevallen. Dat is geschrapt.

Voor gehuwden op huwelijkse voorwaarden is de bestuursbevoegdheid ongewijzigd.

Vergoedingsrechten

De belangrijkste wijziging van het nieuwe vermogensrecht is de invoering van de beleggingsleer voor vergoedingsrechten. De wet bepaalt het als volgt: "indien een echtgenoot ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot een goed dat tot zijn eigen vermogen zal behoren, verkrijgt of indien ten laste van het vermogen van de andere echtgenoot een schuld ter zake van een tot zijn eigen vermogen behorend goed wordt voldaan of afgelost, ontstaat voor de eerstgenoemde echtgenoot een plicht tot vergoeding". Die plicht tot vergoeding voor de ene echtgenoot is voor de andere echtgenoot een vergoedingsrecht. Dat vergoedingsrecht 'belooft een gedeelte van de waarde van het goed op het tijdstip waarop de vergoeding wordt voldaan'. Ofwel de echtgenoot/schuldeiser heeft geen nominale vordering, maar een aan de waarde van het goed gekoppelde verbintenisrechtelijke aanspraak jegens de andere echtgenoot, die gerechtigd is tot dat goed.

Een voorbeeld om dat te verduidelijken. Als de ene echtgenoot de andere echtgenoot financieel in staat stelt om een woning (op diens naam) te kopen, deelt die echtgenoot mee in de waardeontwikkeling van die woning, zowel in positieve als in negatieve zin. Ook al is de woning volledig eigendom van de andere echtgenoot. Tot 1 januari 2012 was de geldverstreckende echtgenoot alleen gerechtigd tot een terugbetaling van de geldsom, nu deelt hij mee in alle waardeveranderingen.

De echtgenoot/schuldeiser verkrijgt zo een economisch belang in het goed waarin hij investeert. Hij deelt mee in positieve én negatieve waardeveranderingen van het goed, en de vordering ontstaat direct zodra het goed wordt aangeschaft. Zo'n economisch belang heeft fiscale gevolgen! In de inkomstenbelasting voor de winst uit onderneming, de terbeschikkingstellingregeling én de aanmerkelijkbelangregeling. Daarover straks meer.

Het vergoedingsrecht ziet primair op gehuwden met huwelijkse voorwaarden, maar het kan zich ook voordoen bij gehuwden in gemeenschap van goederen, als een van de echtgenoten over eigen/privé vermogen beschikt. Het vergoedingsrecht is niet te vergelijken met een vordering die voor een echtgenoot ontstaat door het niet uitvoeren van een periodiek verrekenbeding. Die vordering levert de echtgenoot geen economisch belang op: hij deelt uitsluitend in positieve waardeveranderingen, en de vordering ontstaat pas achteraf, na afloop van een jaar of bij het beëindigen van het huwelijk.

Een vergoedingsrecht in de hiervoor bedoelde zin ontstaat niet als het geld (van de andere echtgenoot) besteed is aan consumptieve doeleinden, zoals de kosten van de huishouding. Dit heeft belangrijke praktische gevolgen voor de werking van een uitsluitingsclausule. Tot 2012 was het zo dat wanneer de ene echtgenoot een schenking of een erfenis onder een uitsluitingsclausule verkreeg, en hij dat geld vervolgens toch mede voor de andere echtgenoot besteedde – om samen op een lange, luxe vakantie te gaan – die echtgenoot een vergoedingsvordering (een reprise) kreeg die uiterlijk bij het einde van de gemeenschap, bij de echtscheiding moest worden verrekend. Dat is nu afgelopen, voor bestedingen vanaf 1 januari 2012. Vergeet u niet om vast te leggen welke bedragen besteed zijn aan dergelijke uitspattingen vóór 2012? Dat kan u bij een latere echtscheiding nog van pas komen.

Als het vergoedingsrecht niet om een consumptieve besteding, maar om een investering gaat, moet een onderscheid worden gemaakt tussen de situatie dat het geld met of zonder toestemming van de andere echtgenoot wordt besteed.

- Is het geld besteed *zonder toestemming* van de andere echtgenoot, dan ontstaat voor die andere echtgenoot in ieder geval tenminste een nominaal vergoedingsrecht. Dat kan meer worden: de andere echtgenoot deelt alleen mee in de positieve waardeontwikkeling, niet in de negatieve ontwikkeling. Dat kan vervelend uitpakken als de beleggende echtgenoot koersverliezen lijdt op zijn portefeuille waarvoor hij (mede) geld van de andere echtgenoot heeft gebruikt.
- Is het geld *met toestemming* van de andere echtgenoot gebruikt, dan is de beleggingsleer van toepassing. De andere echtgenoot, wiens geld wordt gebruikt, krijgt een direct economisch belang in het goed op het moment van de investering. In deze situatie kunnen de echtgenoten overeenkomen om de beleggingsleer buiten toepassing te laten. Zij kunnen afspreken dat de geldverstreckende echtgenoot uitsluitend een nominale vordering, met rentevergoeding, krijgt. Een schriftelijke vastlegging daarvan is wenselijk; als het om een groter bedrag gaat bij notariële akte.

Het verkrijgen van een vergoedingsrecht kan forse fiscale gevolgen hebben. In de inkomstenbelasting, maar ook voor andere belastingen. De volgende voorbeelden illustreren dat.

Voorbeeld 1

Ondernemer A is op huwelijkse voorwaarden gehuwd met B.

A drijft zijn onderneming in een pand dat op zijn naam staat. De waarde van dat pand is € 300.000.

A gaat het pand verbouwen: dat kost € 100.000.

A financiert de verbouwing voor 50% met eigen middelen, hij leent € 50.000 van B.

Tot 2012 bleef het pand volledig eigendom van A. Hij passiverde op zijn bedrijfsbalans de schuld aan B; B gaf die vordering (mits onder zakelijke condities) aan in box 3.

Vanaf 2012 is de uitwerking anders. B verkrijgt een economisch belang van 1/6 van het pand. De inspecteur kan zich op het standpunt stellen dat A dat deel van het pand aan B heeft overgedragen. Met alle fiscale gevolgen van dien: hij moet over de eventuele meerwaarde in het overgedragen gedeelte afrekenen. De heffing van overdrachtsbelasting blijft achterwege: Financiën heeft daarvoor eind vorig jaar een goedkeuring gegeven.

Bij B valt het 1/6 belang bij het pand in box 1, onder de terbeschikkingstellingregeling: de waardeveranderingen, kosten en lasten vallen in box 1.

Als A en B later gaan scheiden, zal A zijn ex B moeten uitkopen en het 1/6 deel van het pand overnemen. B is dan gerechtigd tot 1/6 van de waarde van het pand op dat tijdstip. Door de (indiening van het verzoek tot) echtscheiding komt er een einde aan het fiscale partnerschap tussen A en B. Dat heeft meerdere fiscale gevolgen. Ook dat bij B de TBS-regeling eindigt, en B met de fiscus over het pand moet afrekenen.

Voorbeeld 2

A is 100% aandeelhouder van X BV. A leent na 1 januari 2012 € 200.000 van echtgenoot B. Met dat geld doet A een kapitaalstorting in X BV, tegen uitgifte van aandelen aan A.

De BV gebruikt dat geld voor zakelijke doeleinden. Bij de aandelenemissie heeft BV X een waarde van € 1.000.000.

B verkrijgt zo een economisch belang bij de BV van 20%. A houdt voor dit gedeelte op aandeelhouder te zijn. Een fiscale afrekening bij A kan hier (waarschijnlijk) worden voorkomen met toepassing van de doorschuifregeling bij een overgang van aanmerkelijkbelangaandelen krachtens huwelijksvermogensrecht. Vervolgens wordt het aandelenbelang van beide echtgenoten belast in box 2. Dat kan tot een forse afrekening leiden bij een latere echtscheiding. Dan kan de hiervoor genoemde doorschuifregeling niet worden toegepast omdat er geen sprake is van een overgang krachtens huwelijksvermogensrecht, maar van een regulier verkoop.

Conclusie

Het nieuwe huwelijksvermogensrecht heeft vele praktische gevolgen, voor gehuwden en geregistreerde partners. Ongeacht of zij in gemeenschap van goederen of op huwelijkse voorwaarden zijn getrouwd. Schijnbaar eenvoudige financiële handelingen tijdens het huwelijk kunnen volkomen onverwachte, averechtse fiscale gevolgen hebben. Zorg er voor dat u die gevolgen onderkent en die voorkomt door duidelijke financiële afspraken te maken met uw medefinancierende echtgenoot. Het huwelijk is er met het nieuwe huwelijksvermogensrecht weer een stuk spannender op geworden.